

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages
Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279
E-ISSN: 2520-3517
2022, No.(46)
Pg.241-264

The Linguistic Characteristics In The Morphology (Nominal Suffixes) Of a Number Of (Khoryat or Hoyrat) Printed By The Poet Kamal Mustafa Daquqli

Instructor Safaa Sedeeq Mahmood Qlnchi

E-mail: safakilic73@gmail.com

Kirkuk Education Directorate, Open Educational College, Department of
Turkish Language, Kirkuk, Iraq

(Received on 27/6/2021 - Accepted on 17/11/2021 - Published on 1/6/2022)

DOI: <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2022.0.46.0241>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract

The present study, entitled “ linguistic characteristics (the morphology - nominal suffixes) of a number of (Quriyat or koyrat) by the poet Kamal Mustafa Daquqli, aims at studying and making a comparison between Turkmen dialect written and spoken forms that show many of the hidden language structures. Similarly, the study sheds light on the poet as one of the most prominent literary figures in Turkmenistan literature.

Turkman Quriyat is one of Turkman blank verse significant forms. Apart from (songs and Quriyat) and until the 19th C., folk poetry has been stalled for a long time but reclaimed its literary high position in the middle of the 20th C.

The study introduction briefly discusses Turkman literature and traces its variant forms, studies the morphology - nominal suffixes of a number of (Quriyat or koyrat), and makes a comparison between Turkman and Turkish language through number of given examples. Moreover, it presents a faithful reproduction of a number of unpublished original Quriyat with the necessary alterations to suit Turkman language. During the course of the dictionary writing, a special importance is given to the meanings of Quriyat words that have different form and meaning in modern Turkish language.

The conclusion sums up the basic characteristics of Turkman language.

Key Words: Language Characteristics, morphology, Quriyat, Turkmen accent, Folk poetry.

Kemal Mustafa Dakuk 'lunun Basılmayan Bazı Hoyratlarında Şekil Bilgisi Özelliklerin (İsim Durum Ekleri)

Asistan Safa Sıddık Mahmud Kılıç

Kerkük Eğitim Genel Müdürlüğü – Açık Eğitim Koleji – Türkçe Bölümü

Özet

Şiirimizin başlangıcı sayılan hoyrat bir duygu ve düşüncüyü özgün yollarıyla dile getiren, yedi heceli, dört veya daha fazla mısralı bir halk şiiri türüdür. Hoyrat kendine özgü (özel) müzûğü ile mertlik havası uyandıran, sevda gurbet, sevinç keder, yas, yurt sevgisi, kin ve benzer duyguları işleyen, sanat kavramının klasik unsurlarıyla beslenmiş bir halk edebiyatıdır. Hoyrat bizim Irak Türkmen Edebiyatında çok geniş yer tutar yüksek sanat anlayışı ve ayrıca duygusunun bir sonucu olarak edebi sanatların varlığını kayıt eder. Irak Türkmen halk edebiyatının kimliği sayılan hoyrat şüphesiz halk şiirinin en güçlü örneğidir. Fakat halk edebiyatı mahsülleri arasınd bölge halkının tapmacalar dediği bilmeceleler

önemli bir yer tutar. Bir kısmı manzum olan tapmacalar gibi eskiler sözü, yani atasözü de Irak mensur Türkmenlerinin yaşadığı alanlarda canlılığını sürdürür. Halk edebiyatı mahsulleri arasında nükteler, Molla Nasrettin nükteleri, dualar, beddualar, dilek ve temenni sözler ilgi çeker. Ancak Halk edebiyatının nesir örnekleri için, bölge halkı arasında matal denilen masallar başta gelir. Uzun hikâye, destan veya efsâne türü açısından. Türkmenler arasında yaşayan ve günümüze ulaşan örneklerle tesadüf edilmemiştir. Bilinen tek uzun hikâye Arzu ile Kanber atalıdır.

Kerkük Türkmen ağzının güzel nesir örneği olan bu masal, Halk edebiyatı metinleri arasında verilmiştir. Türkmen Halk edebiyatı çocuk masalları bakımından da zenginlik arzeder. Kemal Mustafa Dakuk' lu yıllar boyu içli hoyratlar kaleme almıştır, yazdığı basılmayan hoyratları toplayarak ve akrabaları ile görüşüp hayatı hakkında bilgi toplayı, hoyratları topluyup bir çalışma olarak hazırladım. Çalışma giriş, dil özelliklerinde isim durum ekleri, basılmayan hoyratlar ve sözlükten oluşmaktadır .Girişte Türkmen edebiyatı hakkında bilgiler vermeye çalıştım , basılmayan hoyratları yazdım , daha sonra Kerkük ağzının şekil bilgisinin (isim işletme eklerinin) özelliklerini verip çalışmaya esas olmakla birlikte karşılaştırmalar yapılmıştır. Karşılaştırmada standart Türkiye Türkçesi esas alınmış, Anadolu ağızlarına değinilmiştir. Son olarak hoyratlarda geçen kelimelerden standart Türkiye Türkçesine göre önemli şekil ve anlam ayrılıkları gösterenlerle yazı dilinde bulunmayanlar yer almaktadır. Bu çalışmayı yazdığım sürede maddi ve manevi desteklerini üzerimden esirgemeyen ailem bana her konuda yardım ettiklerinden minnattarım. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde değerli bilgilerini benimle paylaşan kendilerine ne zaman danışsam bana zamanlarını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı ola bilmek için ilk olarak Kemal DAKUKLUNUN gelini olan (Zeynep Abbas) öğrencime , şairin kendi özel defterinden basılmamış hoyratlarını bana getirdiği için sonsuz şükranlarımı sunmaktayım.

Anahtar Kelimeler: dil özellikleri, şekil bilgisi, hoyrat, Türkmen şivesi, halk şiiri, isim işletme ekleri

GİRİŞ

Irak Türkmenlerin yerleşim bölgesi Irakın Kuzey Batısında bulunan ve büyük bir Türk merkezini teşkil eden Telaferden başlayarak Güney Doğuda bulunan Bederye'ye kadar uzun bir hat üzerinde yer almaktadır. Bu Türk bölgesinin içine başta Kerkük ve Erbil vilayeti olmak üzere Kifri , Tuzhurmatu, Altın Köprü, Tavuğ, Hanekin, Karatepe, Kızlarbat gibi yüzlerce şehir, kasaba ve köy girmektedir. (Hürmüzlü, 2003 s. 13)

Türkmenler Irak coğrafyasına yerleştikten sonra zaman içinde yeni unsurlara kaynaştı ve daha çok kentleşti. Dolayısıyla yeni şartlara uygun bir edebiyatın doğması da normaldir. (Küzeç, 2006 s. 14)

Tavuk Kasabası Kerkükün 40 Km. güneyinde olan bir bucak merkezidir. Halk ağzında Tavuk bilinen bu bucak devlette, resmi sicillerde Dakuk diye geçer. Tarihi, kaynaklarda Dakukâ, Dakuk ve Tavuk olarak da geçer, bucak bağlıdır. Kerkük-Bağdat karayolu üzerinde olan, eski bir yerleşim merkezidir.

Adı hakkında, ilmi açıklamayı Prof. Dr.Suphi Saatçı, Irak Türkmen Boyları, Oymakları ve Yerleşim Bölgeleri kitabında sayfa 138 de diyor Dakuk aslında Türkçede kullanılan tavuk kelimesinin arkaik biçimidir . Eski Türkler arasında yaygın biçimde kullanan oniki Hayvanlı Türk Takvimi, Türklerden etkilenen Moğollar arasında yayılmış.

Dakuk kelimesi için Kamus-ı Türkîde şunlar yazılıdır. Tavuk isminin sureti asliyesi olup takvim-i kadim-i Türkîde daire-i sinin sekizinci senesi, Çerkeslerin tavuk yemeyen zahidine de Dakuk denildiği ileri sürülmüştür. (Kevseroğlu, 2012 s. 441)

Irak Türkmenlerinin dil ve edebiyatlarına toplu olarak göz atacak olursak , uzun çağlar boyunca geniş ve görgemli bir edebiyat varlığımızın bulunduğu tarihi bilgilerle saptamış oluruz. Fakat ne yazık ki bu zengin kültür hazinesi varlığımızı tamamlayıcı olarak ustaca işlenmediğini ve bunun ancak son (19.) yüz yılda daha fazla ele alınmıştır. Türkmen edebiyatının 16. yüz yılda geliştiğine dair bir çok diller bulunmakta ve komşu ülkeler ile dil ve kültür birliği ilişki ve bağların sıkı bir şekilde olduğu görülmüştür. Fakat son zamanlarda yirminci çağın ortalarına doğru bir takım edebiyat yazarları ve araştırmacılar edebiyatımızın varlığını meydana koymak yolunda uzun çabalar harcıyarak bu zengin edebi

yapımızı yeniden değerletmek için sık sık çalışmalarını ve incelemelerini sürdürmüşlerdir. (Sarıkâhya, 1978 s. 5) .

Kerkükte yetişen şairlerin hayatını ve eserlerini toplu olarak bir arada görmek imkansız gibidir, bu şairlerin basılmış bazı eserlerine de nadir olarak tesadüf edildiğinden kendilerine ait yazılar pek azdır . Bu memleketin yetiştirdiği yüzlerce şairden ancak bir kaçının eserleri basılmamıştır ki, buda sahiplerinin memleket haricine çıkmaları veya mensüp bulunmakları ileri gelen zevatın teşebbüsü ve yahut da bir kısım kültür sever kimselerin gayretiyle olmuştur.(Terzibaşı, 2013 s. 9)

Irak türkmen edebiyatının büyük bir bölümünü oluşturan güzel duyguları dile getiren biraz sözcüklerle büyük anlamlar kapsayan hoyratlar her şairin özlemidir. Irak Türkmenleri çok zengin sözlü ve yazalı edebiyatı geleneğine sahiptir. Dün olduğu gibi bugün de bu geleneği devam ettiren edebiyatçılarımız, edebiyatımızı hoyrat, türkü ve yerli ağızla, diğer türlerle, halk edebiyatı örnekleri ile işlemiştir. Ancak çeşitli zamanlarda Türkmenlerin kendileri gibi, yazılı ve sözlü edebiyatı da baskı altına alınmıştır.

Bugün cumhuriyetimizin sağladığı hürriyet, adalet, birlik ve beraberlik havası sayesinde o eski baskılar kırılmış yerine bir fikir ortamı doğmuştur. Bu arada eski edebiyatımızla yeni edebiyatımız arasında konu, tarz ve işleyiş bakımından büyük değişiklikler olmuştur. Bir örnek vermek gerekirse divan edebiyatının belirli kalıp ve konuları değişmiştir. Genç şair ve yazarlarımız şiirde ve nesirde yenilikler yaparak,eserlerşnde sosyal konuları işlemişlerdir. Toplumların yol göstericileri aydınlardır. Onların fikirleri bu edebi eserlerde işlenerek bizim düşünce dünyamızı aydınlatır, topluma insanlığa yol gösterir.Bu eserimizde tanıttığımız Türkmen şair ve yazarlarımızdan başka bir çok değerli şair ve yazarlarımız vardır.onları bir kitapta değil cilt cilt kitaplar anlatamaz.Biz, bu eserlerimizde edebiyat meraklılarına onları aydınlatıp,yol gösterecek,ruhlarını okşayacak kadar bilgi vermeyi amaçladık.

Irak Türkmenleri arasında son yüzyıldan bu yana, kültür ve edebiyatımızı yüceltmek için yaşadıkları uzun yıllarda durmadan çaba gösteren şair ve yazarlarımızın göz kamaştırıcı , düz yazı ve şiir türlerinde şaheserler, bugün olduğu gibi gelecek kuşaklar için de bitmez tükenmez en

güzel örnekten başka, en değerli kaynaklar olacaktır. (Behcet Şakir, 2008 s. 14-15).

Yüzyılda yaratıcılığını vurgulamıştır. Halk yığılarında coşku ile tutulmuştur. Halk edebiyatımızda bu tür şiiri kapsayan çeşitler Türküler-Bayatiler-Maniler-Beşlikler-Hoyratlar-Niniler-Destanlar –laylalar ve matem ağalayışlarından okunan sazlamalar veya sızlamalar çocuk tekerlemeleri hepsi bir halk şiiridir. 1959'dan sonra Türkmen halk şiiri milli konular çerçevesi içerisinde tüm zulüm, işkence veya haksızlığa karşı mücadelesini sürdürüp hedefe doğru giderek halk gaflet uykusundan uyandırmaya çalışmıştır. Bu tür şiir yazarlar ise Halil Münevver-Haşim Reşat-Nasih Bezirgen-Mustafa Gökkaya-Felekoğlu-Mustafa Ali-Mübarek-Esat Erbil ve bunların arasında uzmanlığını gösteren şair Şemsettin Türkmen oğlu olmuştur. (Köpürlü, 2009 s. 13) Yıllar boyu içli şiirler ve güçlü hoyratlar kaleme almıştır, değişik konuları kapsayan şiirlerine yalnız yalnız hece vezninde yazan şairin dili gayet sadedir, tomatraklı ve ağdalı ifadeler yabancı sözler kullanmamıştır, şiirleri çekici, akıcı ifadesi güçlüdür insanlara öğüt yazdığı dini şiirleri etkili ve ibretlidir.

Şair Kemal Dakuklu şiirlerini bir kitapta toplamamıştır şiirlerini kardeşlik dergisinde yaylamış. Şiirlerin çok olmasına rağmen bir kitabının olmamasının sebebi ona kimse destek çıkmamış ailesi dahil ve şehirden uzak oldukları için onu kimse fark etmemiş . Kerkük , Taze , Tuz ve kutsal Kerbelada bir çok şiir festivaline katıldı . 1960' tan sonra şiir yazmaya başlamış ve ilk adımı hoyrat dörtlükler ile başlamıştır. Yoksulluk tadını gören şairimiz çok şiirlerinde yoksulluk kokusu duyulmaktadır, şu söze örnek:

Ne yaqut ne incim var

Ne et ne pırcim var

Yaşasın bu fakırlıh

Gölgesinde dincim var

Serbest şiire az meyil veren tüm şiirlerini hece vezninde yazmıştır. Şüphesiz, şair şiirin bütün konularında yazmış nitekim yurtsal, ulus, sosyal , öğüt, övmek , ağıt , gazel , dini ve ilahilerde yazmıştır . Değerli şairimizin çok şairlerden farkı budur ki kimseye etkilenmeden şiir yazmamış ama herkesin şiirini okuyarak ve şiirinden zevk duyar .

Bey Kemal Dakuk' lu şiirlerinde kullandığı mahlas hususan uzun şiirlerinde kullandığı kasidelerinde (Dakuklu) yada (Paşa Zade) ama çok kullandığı ve tekrarladığı muhlis şairin adı (Kemal). Şair çok şiiri radyo ve televizyon evlerinde tip alınıp şarkı şeklinde bazı sanatkarlar tarafından okunmuş :

1. Gönül -Muhammet Rauf
2. Bülbül- Salah Şakir
3. Sevda- Zuhdi Namık
4. Ana Yurdum-Abdulvahit Küzeçi Oğlu

Ana dili ve herkes kendi yaşadığı şehrin şivesine göre yazılan hoyratlar türlü dile getirir. Kerkük, Erbil, Tuz, Telafer şiveleri arasında bulunan farklar için hoyratlarında her birinin birer tadı var ama kapsadığı kavramlar ise bütün sevda, gurbet, keder ve yurd sevgisi vb..... duyguları işlemiştir ama Dakuk Hoyratlarını okurken ve başta gelen Kakukun dim dik duran minaresi gibi Türkmen edebiyatında parmakla gösterilen şair Kemal Mustafa Dakuklunun hoyratları bam başka anlamlar vermektedir renk renk kavramlar işlemiş . İşlediği özel kavramları birer birer kısaca açıklamalarını aşağıda verilmektedir .

1. Folklor ve klasik sözcükleri Dakuklu bazı folklor sözcüklerimin kib olmamasını hoyratlarına eklemiştir . Üzülerek bu duyguları bu güne kadar hiç bir hoyratçının hoyratında duyulmamaktadır bu düşünceleri taşıyan hoyratlar ve dilin zenginliğini bildiren değişimlerde zengin olur .
2. Ata sözleri Türkmen folklorunun zenginleştiren ve dedelerden miras kalan ata sözleri Dakuklu hoyratlarına eğilmiş böylece bu unutulmayan sözlere daha başka bir değr vermektedir bazını dörtlük şeklinde bazını cenaslı hoyrat şeklinde yazmıştır "sirke ne kadar keskin olursa kabına zararı olur" bu sözü dakuklu cenas şeklinde uydurarak bak ne güzel ifade ediyor yüzden çok yazdığı hoyrattan bir tane aşağıya alınmaktadır.

Ziyānî var

Kârı yoh ziyānî var

Sirke keskün oldihça

Qabına ziyānî var

İmam Ali (a.s) dediği gibi hikmelerden selametül insan fi hıfız ellisan sözü ile bak ne güzel hoyratlarını söylemiş:

Ëtme halkı melāmet

Düşün ki var kıyāmet
 İmam ‘Āli (a.s) güzel dēmiş
 Dil kesik baş selāmet

3. Bilmece eski zamanlarda akıllı ve işlek kafalı kimseler tarafından nesir ve bazısında şiir şeklinde uydurulmuştur Dakuklu adı geçen bilmecelerin kib olmaması için bazen bilmeceleri şiirlerine geçerek canlandırılmıştır şiir ve hoyratın her konusunda işlediği gibi bu konuda da harika yeteneğini bildirmiş ve kendisi dizdiği bilmeceleden dörtlük şeklinde olanı aşağıya alınmaktadır:

Kekliğim daş üstünde
 Kālāmım kaş üstünde
 Namazda cāyîz olan
 Vêrilmez aş üstünde

Şairimiz yıllar boyu içli şiirler ve küçük hoyratlar kaleme almıştır değişik konuları kapsayan şiirlerini yalnız hece vezninde yazan şairin dili gayet sadedir yabancı sözler kullanmamıştır şiirleri çekici, akıcı, ifadesi güçlüdür insanlara öğüt diye yazdığı dini şiirleri etkili ve ibretlidir

Son olarak bu tez konusunun seçimindeki amaç, Irak Türkmen edebiyatı sahasında ve Kemal Mustafa Dakuk’ lu hakkında araştırma yapmak isteyenlere sağlıklı ufacak bir kaynak oluşturmak ve şairin hakkında bir başvuru eseri vücuda getirmektedir. Diğer yandan Irak Türkmen edebiyatının önemli bir şairinin, hayatını ve edebiyatla ilgili anlayışını bütün Türk dünyasına tanıtmaktır.

Eserleri: Derviş Babaya Selam

ŞEKİL BİLGİSİNDE İSİM DURUM EKLERİ

HAL EKLERİ :

İsimleri isimlere, fiillere, edatlara bağlayan, diğer kelimelerle ilişki kurarak isimlerin cümlede görev kazanmasını sağlayan ekler isim hâl ekleri denir. İsimlerin bu ekleri alarak yüklendikleri görevlere ismin hâlleri denir (Korkmaz, 2019 s. 905).

İlgi Hali :

Tamlayan hali olarak da bilinen İlgi hali ya yalın haldedir ya da "-in, -den" ekleriyle birlikte yapılır.

Irak Türkmen ağızlarında ilgi hali ünsüz ile biten kelimelerden sonra (-ın, -in) ünlü ile biten kelimelerden sonra ise(-nın/-nin)'dir. :(Beşirli , 1979 :203) (Bayatlı, 1996 :369)
dinimiz-İN kuruluşu (dinimizin koruyucusu)5/16, ses-İN üstüne (sesin üstüne) 6/ 17, sîfâtlâr-İN güzêlî (sıfatların güzeli) 7/ 17, oğul-İN has (okulun özel) 16/18 kadını-nın da (kadının da) 16/18 .

Belirtme Hali :

İsmin belirtme hali, isme -ı,-i,-u,-ü eklenerek yapılır. Genellikle belirtili nesne olan isimlere "Kimi, Neyi?" soruları sorulur.

Kerkük ağzında üç şekli belirtme durumu ekinin kullanıldığını görmekteyiz.

1- Ünsüz ile biten kelimelerden sonra(-ı , -i , - û , - î , - î , - ï) eki gelir :
derdİM-İ (derdimi) 1/ 16 , mēn-İ (beni) 3/16 , kir-İ (kiri) 10/17 , baş-İ (başı) 13/18, yüzlēr-İ (yüzleri) 14/ 18 .

2- Ünlü ile biten kelimelerden sonra (-nı , -ni) gelir :
gêvdē-nİ (gövdeni) 8/17.

3- Bundan başka , iyelik üçüncü teklik eklerden sonra kullanılan yükleme hali ekinin , düşerek , kendinden önceki zamir (-n) ' sini veya iyelik eklerini yükleme hali ekine dönüştürmesi Kerkük ağzında sıkca görülür :(Erten, 1994 s. 36) (Özçelik, 1997 s. 78) (Buran , 1996 s. 59)
sürmē-nİ (sürmeni) 3/16 .

Yönelme Hali :

Yönelme hali isme eklenen -a,-e ekleriyle yapılır. Yönelme halleri bir kavramı ya da nesneyi gösterebildiği gibi yüklem yöneldiği yeri de gösterir. Yönelme hal ekleri alan cümlede yaklaşma, yöneliş ve ulaşma anlamları söz konusudur. Yönelme bildiren sözcükler cümlede yüklem veya dolaylı tümleç olabilir. Cümledeki yönelme hali yükleme sorulan "kime, neye, nereye?" sorularıyla bulunur. Bazı durumlarda yönelme eki, zarf görevinde kullanılır(Korkmaz , 2019 : 908).

İncelememize konu olan Kerkük ağzında yönelme hali eki, ünsüzle biten kelimelerden sonra (-a , -e) ünlüyle biten kelimelerden sonra ise (-y -a / -y -e) şekillerindedir : (Şahbaz , 1979 :446) (Bayatlı , 1996 :370) .
başkasın-a (başkasına) 2/16, siz-e (size), biz-e (bize) 2/16, ayağ-a (ayağa) 4/16, dil-e (dile") 17/18 .

Bulunma Hali :

Bulunma eki "-de, -da" ekleriyle yapılmaktadır. Bazı durumlarda "-te, -ta" şeklini de alır. Bulunma hali soyut kavramı, nesneyi ve eylemin yapıldığı yeri bildirir. Cümlede genellikle dolaylı tümleç görevinde bulunan, bulunma hali "nede, nerede, kimde?" sorularına cevap vermektedir.

Kerkük ağzında bulunma eki ünlü uyumuna göre (-da,-de) kullanılmaktadır:

Bayram-da (bayramda) 11/17, elimiz-de (şehrimizde) 12/18.

Sert harfler "p, ç, t, k, s, ş, f, h" ünsüzle biten kelimelerde (-ta,-te) kullanılmaktadır:

ağaç-ta (ağaçta), kâfâs-te (kafeste) .

Ayrılma Hali:

Ayrılma hali "-den,dan, -ten, -tan" ekleriyle yapılır. Ayrılma, uzaklaşma ve çıkma anlamlarını bildiren ayrılma ekleri, cümleyi dolaylı tümlece çevirir. Ayrılma hali yükleme sorulan "neden, nerede, kimden?" sorularıyla bulunur.

Eski Türkçede -dın , -din , -tın , -tin şekillerinde olan bu ekin (Özkan , 1992 :108) , Çağatay Türkçesinde genellikle ekin düz geniş ünlü şekilleri kullanılmıştır (Bozkurt , 2002 :192) .

" -dan , -den , -tan , -ten , -nan , -nen " :

fırsat-tan (fırsattan) 10/17, el-den (elden) 10/17 .

nan, -nen:-

Sonu " -n " bazende " -m " ünsüz ile biten kelimeler, ayrılma ekinin (-nan , -nen) şeklinde görmekteyiz : (Beşirli, 1979 s. 205.

bayram-nan (bayramdan) , gözün-nen (gözünden) .

Vasıta Hali:

Vasıta Hali "i"si düşürülmüş edat olan "ile" yle yapılır. Bu cümleler yüklem, edat ve zarf tümleci olarak kullanılır.

-n:

Kimin halavlar (gibi alevler).

Irak Türkmen ağzılarında (ile) son çekim edatı ekleşme ve ses benzeşmesi sonunda (-dan,-den,-tan,-ten,-nan,-nen) olarak da geçtiğini de görmekteyiz: (Buran, 1996 s. 235) (Şahba, 1979 s. 446).

kanımnan (kanım ile) 1/16, daştan (taş ile) .

Eşitlik Hali:

Türkçede kelimelere eşitlik, benzerlik, birliktelik gibi anlamlar katan bir çekim eki. -ce şeklindedir. Ünsüz sertleşmesi kuralı sebebiyle c harfi ç'ye, büyük ünlü uyumu nedeniyle e harfi a'ya dönüşebilir. Birkaç farklı görevde kullanılır.

Kerkük ağzında tekil ve çokluk 3. şahıs ekinden sonra(-ca, -ce) eşitlik ekinin “ -n ” ’siz olarak getirdiğini görmekteyiz:

eyyi-ce (iyice), oğri-ca (oğırca) .

İYELİK EKLERİ:

İsim veya isim soylu sözcüklere gelerek, onların kime veya neye ait olduklarını gösteren ekler iyelik ekleri denir. “İye” sözcüğünün eski Türkçemizde sahip anlamına geldiğinden yola çıkarsak, iyelik eklerinin de sahip olunmayı ifade ettiğini çıkarabiliriz. Bu ekler bir anlamda “sahiplik ekleri” de diyebiliriz.

İyelik ekleri, Türkçe dilbilgisinde çekim ekleri olarak kabul edilirler. Bu ekler, dilimizde altı belli kişiye göre çekimlenirler. Bu kişilerin kimler olduğunu ve nasıl ekler aldığını görelim.

Tekil 1. şahıs:

Irak Türkmen ağzılarında teklik 1. şahıs ünlü harflerden sonra doğrudan “ -m ” ’ dir , ünsüzle biten kelimelerden sonra ise bir yardımcı ünlü ile birlikte kullanılır (-ı , -i , -î , -î , -î , -î) : (Beşirli, 1979 s. 206) derd-îm-î (derdimi) 1/16, baş-îm-î (başımı) 13/18.

Teklik 2. şahıs:

Kerkük ağzında, Kıpçakça'dan kalan özelliklerden biri, tekil ve çokluk 2. şahıs eki “ -v ” geçmek tedir (Buluç, 1968 s. 115)

Sonu ünsüzle biten kelimeler (-i , -ĩ) yardımcı harf alırlar:
zîlf-îvî (zilfini) 9/17 özi-v (kendin) 12/18, bêl-îv (sırtın).

Teklik 3. şahıs :

Kerkük ağzında teklik 3. şahıs eki, ünsüz ile biten kelimelerden sonra (-ı, -i, -î, -î, -î, -î) ' dir ünlü ile kelimelerden sonra (-sı, -si, -sî, -sî, -sî) gömekteyiz:

bêlbâğ-î (belbağı), baħçâ-sî (bahçesi).

Çokluk 1. şahıs:

Ünlüyle biten kelimelerden sonra (-mız, -miz, -miz, -miz) ünsüzle biten kelimelerden sonra (-ı-mız,-i-miz,-u-miz,-ü-miz) gelir: (Bayatlı, 1996 s. 369) (Erten , 1994 s. 35)

din-imiz-în (dinimizin) 5/16, ses-imiz (sesimiz) 6/17, êli-miz-de (şehrimizde) 12/18 .

Çokluk 2. şahıs:

Kerkük ağzında (-vîz, -vîz) ' dir. Sonu ünsüz alan kelimelere (-i, -ĩ) yardımcı harf alır: (Şahbaz, 1979 s. 445)

oğul-îvîz (okulunuz) .

Çokluk 3. şahıs:

Kerkük ağzında çokluk 3. şahıs (-ları,-leri) ' dir:
üz-lêrî (yüzleri) 14/18.

ÇOĞUL EKLERİ: (-lar, -ler) (Caferoğlu, 1974 s. 33)

Çoğul eki veya çokluk eki, Türkçede bir ismin sayısal niceliğini artırmak amacıyla kullanılan -lar, -ler ekidir. Akademik alanda çoğul ekinin yerine çokluk eki terimi de yaygındır. Çoğul eki, özel isimlere eklendiği zaman kesmeyle ayrılmaz. Yani Türk'ler değil Türkler ifadesi doğrudur. Yine Aliler veya Ali Beyler derken de buradaki -ler eki ayrılmaz. Bunun istisnaları yazının devamında belirtilmiştir. Aynı zamanda çoğul eki fiillere gelmez. Fiillere gelen -lar, -ler eki üçüncü çoğul şahıs ekidir.

Kerkük ağzında çoğul ekleri Türkiye Türkçesinde olduğu gibi (-lar , -ler)dir

gül-ler (güller), bülbül-ler (bülbüller) 9/17, telebe-ler-e (öğrencilere) 15/18.

AİDİYET EKİ:

Aitlik eki nedir, kullanımı ve örnekleri üzerine hazırladığımız bu yazı sayesinde, aitlik ekinin iyelik ve ilgi eklerinden farklarını en kolay yoldan öğrenmiş olacaksınız. Kelimenin sözlük anlamından hareket edildiği zaman “aitlik” ve “iyelik” kelimelerinin benzerliği bizi yanıltabilir. Bu iki terimin, farklı iki dil bilgisel karşılığı vardır. Şimdi aitlik ekini tanımlayarak başlayalım: “Aitlik eki, isim tamlamalarında tamlanan düştüğü zaman onun yerini tutan “-ki” ekidir.” Yani bu ek bir ismin yerini tutar, her zaman birleşik yazılır ve büyük çoğunlukla bulunma hâl eki “-de” ve ilgi eki “-in” ile birlikte kullanılır. Eğer ilgi ekiyle birlikte kullanılırsa, daha önceki konumuzda da anlattığımız üzere bu kullanıma ilgi zamiri denir(Ergin, 1997 s. 79).

Bu ek yazı dilinde olduğu gibidir (Beşirli, 1979 s. 209)

gögdē-ki (gögdeki), êvdē-ki (evdeki).

Soru Eki

Kerkük ağzında soru eki yoktur.

Basılmayan Hoyratların Asıl Yazılışı

- (۱) یارا یازدیم
درت یازدیم یارا یازدیم
قانمنن ایمزله دیم
دردیمی یارا یازدیم
- (۲) اوغلان سیزه قیز بیزه
خوش گالدیویز بیزه
باشقاسنه نه حجات
صاحب چیخصاغ بیز بیزه
- (۳) سورمه نی سور
چک گوزه سورمه نی سور

- حقیوه خاین چیخصام
کوی به کوی سورمه نی سور
(۴) آل ایغا
دستکتی آل ایغا
نه یانلیش ایله یخیل
نده دوش آل ایغا
اغیرسن اغیر دوره ن
یاروارما آل ایغا
(۵) هر کیم اهل وفادر
ادی قافتان قفادر
دینمیزین قوروجوسو
محمد مصطفی در
(۶) ساسیمز تورکمن سسی در
زولما عصیان سسیدیر
هر بر سسین اوستونه
دینله ایمان سسیدیر
(۷) ساسیمیز عراق سسیدیر
بیرتک بیراق سسیدیر
صفتلارن گوزه لی
بیزده اخلاق سسیدیر
(۸) باش قالدیری
گیوده نی باش قالدیری
دولو سمبل باش اگه ر
بوش سمبل باش قالدیری
(۹) گول گبی گوللر گبی
صاینا بلبلر گبی
زلفوی تیل تیل ایله
قره سمبلر گبی
(۱۰) آلدن گیده ر
ال کیری آلدن گیده ر
یارالان بو فرصتن
بلکیده آلدن گیده ر
(۱۱) آل بیر اولون جالیشین
هر بیر ایشی آلیشین
بو موطلوبیر بایر امده

- كوسولماوين باريشين
 (۱۲) اونكي آي بير يل وار
 بيزيم آليميزده دليل وار
 اوزيوي بيوك صايما
 ديوده ن بيوك فيل وار
 (۱۳) كيم آطتي
 كيم اصلاندي كيم آطتي
 اي باشيمي قيران داش
 سيله سني كيم آطتي
 (۱۴) سيوده هر شين باشي
 يرادير داغي داشي
 گه گولدرر اوزلري
 گه اخيدير گوزياش
 (۱۵) اوقول بيلگي باغيدير
 جهالاتي داغيدير
 تله بلره بير يوختو
 بو چاليشغان چاغيدير
 (۱۶) اوقولون خاص بيرري وار
 چيشت چيشت قولو وار
 يوردا خزمت ايتمه غته
 قادينده رولو وار
 (۱۷) قونو شو
 قونوشن بير قونو شو
 قوربان اولوم او ديله
 كي تورگمنجه قونوشو

Basılmayan Hoyratların Çevri Harflerle Yazılışı

- 1) Yara yazdım
 Dert yazdım yara yazdım
 Qanımnan imzalādım
 Derdim̄i yara yazdım
- 2) Oğlan şize kız bize
 Hoş gēldiv̄iz şiz bize

- Başkasına ne h c t
Sah P  ıhsah biz bize
- 3) S rm ni s r
 ek g ze s rm ni s r
H kk ne h y n  ıhsam
K y be k y s r m ni s r
- 4) El_ayaĝa
Destektir el ayaĝa
Ne yanlış ele yıhıl
Nede d ř el_ayaĝa
Aĝırsan aĝır davran
Yarvarma el_ayaĝa
- 5) Her kim  hli vef dir
 di  aftan  af dir
Dinimizin  urucusu
Muhammed mustaf dir
- 6) Sesimiz t rkman s sidi
Zulma  isyan s siddir
Her bir sesin  st ne
Dinle iman s sidi
- 7) Sesimiz  rak s siddir
Bir tek bayraĝ s siddir
S fatl r n g zeli
Bizde ahlak ahlak s siddir
- 8) Baş kaldır 
Gevd ni baş kaldır 
Dolu s nb l baş eger
Boř s nb l baş kaldır 
- 9) G l gibi g ller gibi
Sayna b lb ller gibi
Zilfivi tel tel  le
K r  s nb ller gibi
- 10) Elden gider
El kir  elden gider
Yararlan bu firsattan

- Bel ki de elden gider
 11) El bir olın çalışın
 Her bir işi alışın
 Bı mutlı bir bayramda
 Küsmüşsevız barışın
 12) On ki ay bir il var
 Bizim elimizde delil var
 Öziv büyük sanma
 Devden büyük fil var
 13) Kim attı
 Kim aslandı kim attı
 Ey başımı kıran daş
 Sele seni kim attı
 14) Sêvde her şeyin başı
 Yaradır dağı daşı
 Gâh güldürür üzlêri
 Gâh ahıdır göz yâşî
 15) Okul bilgi bağıdır
 Cähâletî dağıdır
 Telebelere yer yohtur
 Bı çalışgan çağıdır
 16) Okulın has yolu var
 Çeşit çeşit kolu var
 Yurda hizmet etmehte
 Kadınin da roli var
 17) Konu şu
 Konuşan bir konu şu
 Kırbân olım o dile
 Ki Türkmanca konuşı

Sözlük

A

aş

yemek

etmehte

yapmakta

ayağa	ayağa	<u>G</u>	
ağırsan	karizmatik davranmak	gēldivīz	
geldiniz			
āhlij	ailesi	gēvdēni	
gövdeni			
aḥlak	ahlak	<u>H , H , H</u>	
āḥıdır	akıtır	ḥas	özel
<u>B</u>		ḥalkı	
halkı (millet)			
bı	bu	ḥāyîn	
hayin			
bayrağ	bayrak	ḥoş	hoş
<u>C</u>		ḥizmet	
hizmet			
cāḥāletij	cehaleti	ḥākḳîne	
hakkına			
<u>Ç</u>		ḥacät	
hacet			
çıḥsaḥ	cıksak	<u>İ , I</u>	
<u>D</u>		imzalādîm	
imzaattım			
dēmiş	söylemiş	‘isyan	
isyan			
dincim	zhin saflığı	<u>K , K</u>	
dēvden	divadan	ki	iki
dağıdır	tarumar etmek	küsmüşsevīz	
küsmüşseniz			
ētme	yapma	ḳanımnan	
kanım ile			
eger	eğer	ḳabına	
tabağına			
ēlimizde	şehrimizde	ḳärä	
siyah			
ḳıran	kıran	<u>Z</u>	

konu	konu	ziyanî
zararı		
<u>O , Ö</u>		zîlfivî
zûlfünü		
oldıñça	oldukça	
oğulın	okulun	
ōlim	olurum	
öziv	kendin	
<u>S</u>		
SahıP	sahip	
sels	söyle	
sünbül	başak	
<u>T</u>		
telebele	öğrenciler	
<u>F</u>		
fäkkirliñ	fakirlik	
<u>P</u>		
Pırıncım	pılav	
<u>Ü , U</u>		
üzləri	yüzleri	
<u>Y</u>		
yoh	yok	
yıñıl	yıkıl	

Sonuç

Irak Türkmen edebiyatçısı Kemal Mustafa ,Türkmen şiirleri arasındaki yapıtı bulunmaktadır. Tezin bilgi ve kaynaklarını toplamak için birçok kitap ve dergileri taramakta bulundum .Elimiden geldiği kadarıyla topladığım kaynaklardan yararlanmaya çalışıp tezimizi zengin kılmaya çalıştım . Kerkük ağzında ses düşmesi veya ses kaynaşması olmadan, normal durumda ünlülerin uzun söylenmesi tipiktir. Genellikle kelimelerin köklerinde geniş ünlülerden sonra dar bir ünlü bulunursa geniş ünlüler uzatmalı söylenir. Bu durum ekle genişletilmiş kelimelerde

de görülür.Çalışmada hoyratları eski harflerden yeni harflere aktarılmıştır . Irak Türkmen Türkçesinde bulunan birçok değişik harfleri kullandık (ā, ē, ħ, ē, î, ,, ğ) vb

Çalışmada isim durum eklerini detaylı bir şekilde açıklamaya uğraştım Kerkük ağzında bulunan değişiklikleri istandart Türkçe türkçesinde karşılaştırarak gösterdim. İnceleme alanımıza giren ağızda, Türkiye Türkçesi yazı dillinin tüm ünsüzleri görülür . Ancak Kerkük ağzında yazı dilimizde olmayan bazı ünsüzler de bulunmaktadır . ğ (Ğ) ünsüzü ğ harfi yerine, ħ (ح) ünsüzü h harfi yerine , ħ (خ) ünsüzü k harfi yerine ve k (ق) ünsüzü aynı k harfi yerine şiirlerde kullanılmıştır .Kerkük ağzında üç çeşit yükleme eki kullanıldığını görmekteyiz. Yazı dilinde kullanılan (-ı,-i,-u,-ü) ekleri yanında iyelik eklerinden sonra (-n) ve ünlü ile biten kelimelerde sonra da (-nı, -ni, -nu, -nü) ekleri kullanılır.

Kerkük ağzında (mı) soru eki yoktur. Vurgu ile soru sorma eğilimi oldukça yaygındır.Aynı zamanda Kerkük ağzında yumuşak “ ğ ” sesinin kullanışı yoktur.

İncelememizde görüldüğü üzere Kerkük ağzı şekil bilgisi bakımından Azerbaycan Türkçesi ile Anadolu'nun Güneydoğu ve Doğu ileri ağızları ile birleşir. Kerkük ağzında isim durum ekleri tamdır..Ve Türkmen edebiyatının ne kadar geniş bir alanda olduğunu ve değerli şairirimizi Türk dünyasına tanıtmayı dilemekteyiz.

Kaynakça

1. BAYATLI, Yahya Kemal, Irak Türkmen Türkçesi, TDK yayınları No: 664, Ankara 1996.
2. BEŞİRLİ, Çoban, Irak Türkmen Ağızları, Doktora Tezi, İstanbul 1979. (Basılmamıştır)
3. BURAN, Ahmet, Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal)Ekleri, TDK yayınları No: 660, Ankara 1996.
4. BULUÇ, Sadettin, Kerkük Hoyrat ve Manilerinde Başlıca Ağız özellikleri, XI TDKOBB, 1966, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1968.

5. BOZKURT, Fuad, Türklerin Dili, 2.B,T.C Kültür Bakanlığı yayınları, Türk Tarih Kurumu, basımevi, Ankara, 2002, (Ali Sir Nevi'nin vücuda getirdiği edebi Çağatayca, edebi ve canlı bazı Türk şivelerinin işlenmesinden ve kaynaşmasından hasıl olan tezden alınmıştır, Tezi hazırlayan, Suad Mahmud Alvan, kitaplar ve belgeler evindeki depozito numarası 1027, Diller Fakültesi Dergisi Yınları, Bağdat 2015.
6. Caferoğlu, Ahmet, Türk Dili Tarihi, 2.Bskı Ünüversitesi, Edebiyat Fakültesi yayınları, İstanbul, 1974. (Eski Anadolu Türkçesi Dil Özellikleri tezden alınmıştır, tezi hazırlayan Huda Hasan Mşiri, Şubat 2009'un on yedinci sayısı, kitaplar ve belgeler evindeki depozito numarası 1027, Diller Fakültesi Dergisi Yınları.
7. DAKUKLU Muhammed Hurşit, Dakuk ve İmam Zeynulabdin Köyü, basım tarihi. Kerkük, 2007
8. ERTEN, Münir, Diyarbakır Ağzı (İnceleme ,Metinler,Sözlük), TDK yayınları No: 556, Ankara 199 .
9. ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak yayınları, İstanbul 1997.
10. HÜR MÜZLÜ, Habip, Kerkük Türkçesi Sözlüğü, Kerkük Vakfı, İstanbul 2003.
11. KEVSEROĞLU, Necat, Irak'ta Türkçe Yer Adları Kılavuzu. Kerkük 2012.
12. KÜZEÇİ, Şemsettin, Kerkük Şairleri, 1. Baskı, 1. C, Dünya Genç Türk Yazarlar Birliği, Ankara 2006.
13. KÖPÜRLÜ, Faruk Faik, Türkmen Edebiyatında Işıklar ,Kerkük ,1.Basım 2009.
14. ŞAKİR , Muhsin Behcet , Irak'ta 20.Asır Türkmen Edebiyatı, İstanbul , 1.Basım Ekim 2008 .
15. ÖGEL, Bahattin, Harput Ağzı (Fonetik ve Morfoloji), Basılmamış, TDK Kütüphanesi No: 256.
16. ÖZÇELİK, Sadettin, Urfa Merkez Ağzı, TDK yayınları No: 666, Ankara 1997.
17. ÖZKAN, Mustafa, Cüliatan Tercümesi, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 1992,
18. SARIKÂHYA, Kasım Muhammet Irak Türkmen Edebiyatı Tarihi. 1 şiirler-Bağdat 1978.

19. ŞAHBAZ, Hüseyin, Kerkük Ağzı, Doktora Tezi, İstanbul 1979, (Basılmamıştır).
20. TERZİBAŞI, Ata, KERKÜK ŞAİRLERİ KİTABI, birinci kitap 1 /2 ciltler, 6.YURD GAZETESİ, 3/4/1987.
- 21.KORKMAZ, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi Türk Dil Kurumu Yayınları - Yayınevinin kitapları 2019.

References

- . BAYATLI, Yahya Kamal, *Iraqi Turkmen Turkish*, TDK publications No: 664, Ankara 1996 .
- . BESHIRLI, Shepherd, *Iraqi Turkmen Dialects*, Ph.D. Thesis, İstanbul 1979. (Unpublished)
- . BURAN, Ahmad, *Noun Conjugation (Case) Suffixes in Anatolian Dialects*, TDK publications No: 660, Ankara 1996 .
- . BULUG, Sadeddeen, *Kirkuk Khoyrat and Main Dialect Features in Manis*, XI TDKOBB, 1966, Turkish Historical Society Press, Ankara 1968 .
- . BOZKURT, Fuad, *Türklerin Dili*, 2.B, TC Ministry of Culture publications, *Turkish Historical Society*, Printing House, Ankara, 2002, (Taken from a thesis that resulted from the processing and fusion of some literary and lively Turkish accents in the literary Chagatai language brought into being by Ali Sir Nevi), Thesis author, Suad Mahmud Alvan, deposit number 1027 in the books and documents house, Faculty of Languages Journal Publications, Baghdad 2015.
- . Caferoğlu, Ahmet, *History of Turkish Language*, 2nd Bski University, Faculty of Letters publications, İstanbul, 1974. (*Old Anatolian Turkish Language Features are taken from the thesis, prepared by Huda Hasan Mşiri*), the seventeenth issue of February 2009, deposit number 1027 in the books and documents house, Journal of the Faculty of Languages Publications.
- . DAQUQLU, Mohammed Khorsheed, *Daquq and Imam Zeynulabdin Village*, published 2007 Kirkuk
- . ERTEN, Muneer, *Diyarbakir Dialect* (Review, Texts, Dictionary), TDK publications No: 556, Ankara 1994 .

-
- . HURMUZLU, HABEEB, *Kirkuk Turkish Dictionary*, Kirkuk Foundation, Istanbul 2003
- . KEVSEROĞLU, Necat, *Guide to Turkish Place Names in Iraq*. Kirkuk 2012
- . KUZEECE, Shamseddin, *The Poets of Kirkuk*, 1st Edition, 1st C, World Young Turkish Writers Union, Ankara 2006 .
- . KOPURLU, Farooq Faeq, *Lights in Turkmen Literature*, Kirkuk, 1st Edition 2009 .
- . SHAKER, Mohsen Bahgat, *20th Century Turkman Literature in Iraq*, Istanbul, 1st Edition October 2008
- . OGEL, Bahaddeen, *Harpur Dialect (Phonetics and Morphology)*, Unpublished, TDK Library No: 256 .
- . OZCELIK, Sadettin, *Urfa Central Dialect*, TDK publications No: 666, Ankara 1997 .
- . OZKAN, Mustafa, *Culiatan Translation*, Turkish Language Institution publications, Ankara, 1992,
- . SARIKAHYA, *Qassem Mohammad History of Iraqi Turkmen Literature* . 1 Poems- Baghdad 1978 .
- . SHAHBAZ, Hussein, *Kirkuk Dialect, Doctoral Thesis*, Istanbul 1979, (Unpublished).
- . TERZİBASHI, Ata, *BOOK OF POETS OF KIRKUK*, first book 1/2 volumes, p. 9 6.YURD NEWSPAPER, 3/4/1987, p. 13
- . KORKMAZ, Zeynep, *Turkey Turkish Grammar Morphology*, Turkish Language Institution Publishing - Books of the publisher 2019 .

About the author

Safaa Sedeeq Mahmood Qlnchi

Date and place of birth : Iraq / Karkuk - 10/05/1973

Jop Title : Ministry of Education – Teaching staff member in The General Directorate of Education in Kirkuk

The College : Open Educational College

Academic Title : Assistant

Department : Turkish Language and Literature

Major : Turkish Literature

E-mail : safakilic73@gmail.com

WhatsApp : 009647707558712

الخصائص اللغوية في (علم الشكل - اللواحق الأسمية) لعدد من أقوريات (خويرات) أغير المطبوعة للشاعر كمال مصطفى داقوقلي

م.م. صفاء صديق محمود قلنجي

مديرية تربية كركوك – ألكلية التربوية المفتوحة/مركز كركوك – قسم اللغة التركية

المستخلص

هو الخصائص اللغوية في (علم الشكل- اللواحق الأسمية) لعدد من أقوريات (خويرات) غير المطبوعة للشاعر كمال مصطفى داقوقلي. وسبب اختياري لهذا الموضوع هو دراسة اللهجة التركمانية كتابةً وتحدثاً والمقارنة بينهما والتعمق في الدراسة لاطهار الكثير من الاتجاهات التي كانت مخفية والعمل على كشفها. وكذلك تسليط أضاءة بشكل أفضل عن أالشاعر في الأدب الأتركماني وتعريفه بين أوساط الشعراء بشكل أفضل.

يمكننا وصف الخويرات في الشعر الشعبي من اقوى الامثلة للشعر الحر. ولكن ولعدد من الاسباب قد تعرضَ الشعر الشعبي عدا (الاغاني والخويرات) لمدة طويلة من الجمود حتى القرن التاسع عشر حيث بدأ الشعر الشعبي يتجدد في نفوس الناس من جديد، وفي اواسط القرن العشرين وصل الشعر الى مرحلة من التطور حيث ظهر الكثير من ابداع الشعراء الشعبيين.

في مدخل البحث تناولتُ نبذة مختصرة عن الأدب الأتركماني واعطاء معلومات عن فروعهِ وذكرت مسقط رأس أالشاعر (قضاء داقوق) أالذي تربى ودرس فيه. وفي (علم الشكل) فقد قمت بدراسة علم الشكل (اللواحق الأسمية) واطهار خصائصه واجراء مقارنة بين اللهجة الأتركمانية واللغة التركية باعطاء الامثلة. وقمت أيضا بكتابة أالخويرات غير المطبوعة للشاعر ونسخها نسخة طبق الاصل وكتابتها حرفا بحرف وأجريتُ التغيرات اللازمة في الحروف لتلائم اللهجة الأتركمانية وفي كتابة (القاموس) قمت باعطاء معاني الكلمات التي مرت في أالخويرات والتي تكون مختلفة من حيث الشكل والمعنى الى التركية الحديثة وفي الخاتمة قمتُ باعطاء الخصائص المهمة في اللهجة الأتركمانية .

ألكلمات أالمفتاحية: الخصائص اللغوية، علم أالشكل، خويرات، اللهجة الأتركمانية، الشعر الشعبي